

O operă lirică dedicată aniversării Independenței

■ DAN
TARCHILĂ

De la „Marele Soldat” la „Drumul spre glorie”

Secretariatul literar al Operei Române, căutând un text de la care să pornească scrierea unui libret pentru o operă, dedicată aniversării Independenței, s-a oprit la piesa mea, *Marele Soldat*. Așa se face că, într-o dimineață, primesc un telefon din partea conducerii Operei și sint invitat la o discuție. Mărturisesc că, la început, scrierea unui libret mi s-a părut un lucru ușor. Piesa era scrisă, subiectul, acceptat, nu-mi rămânea decât să concentrez totul într-un libret pe care compozitorul să-și compună muzica. Începând să colaborez cu compozitorul, cu regizorul și cu scenograful, am aflat repede o mulțime de lucruri în legătură cu munca ce mă aștepta, printre care și acela că la baza izbînzii unei opere stă libretul; cu alte cuvinte, că de libretul meu atârna eficacitatea muncii compozitorului. Curînd, însă, am descoperit și alte relații între libret și muzică. De pildă, nu numai muzica depinde de libret, dar, în aceeași măsură, libretul trebuie să se supună unor cerințe ale compoziției muzicale. În afara cărora nu se poate încheia. Pe scurt, primul libret n-a fost... foarte bun. M-am găsit, dintr-o dată, în fața unei muzici încă necompușe, dar, care, și începuse să-și exercite rigourile ei, cu atîta putere și logică, încît m-a convins că trebuie să scriu alt libret. Am păstrat, din piesă, doar ideea principală și am trecut la scrierea unui text nou, în care personajele erau în alte relații decît în piesă, și în care episoadele aveau altă pondere unele față de altele. Excelentul compozitor Cornel Trăilescu îmi cerea, pentru muzica lui, o scenă cu un anume conflict, un episod cu o anumită lungime, o arie pentru cutare personaj, un cor pentru cutare moment etc., etc. Al doilea libret prezentat a fost cel bun, dar aveam să continui, pe tot timpul compunerii muzicii, să fac intervenții ici și colo, în funcție de structura melodiei, de ansamblul compoziției muzicale. Acum, la sfîrșitul muncii mele, încheiată odată cu aceea a com-

pozitorului, recunosc că scrierea unui libret este un lucru complex și deloc ușor, dar că îți dă o satisfacție deosebită. Această primă experiență de libretist mă îndeamnă să mă gîndesc, pentru viitor, la o nouă colaborare cu un compozitor.

Despre subiectul operei *Drumul spre glorie*, pot spune, din capul locului, că are ca erou principal poporul român, care, acum o sută de ani, s-a ridicat să-și cîștige, prin luptă, independența. Figura țaranului obidit și sărac, năpăstuit de moșierime și lipsit de pămînt, străbate libretul de la un capăt la celălalt, consfințind marele adevăr al războiului de la 1877, și anume că el, țaranul român, a dus greul întregului război, că el, țaranul român, și-a dat viața pe dealurile Griviței și ale Plevnei, că lui, țaranului român, trebuie să-i fim recunoscători pentru jertfele făcute în numele patriei. Soldați sau ofițeri, majoritatea covârșitoare a luptătorilor din 1877 provenea din țărănime și muncitorime. Am avut și conducători mari, patrioți inflăcărați — cum a fost, printre alții, Mihail Kogălniceanu — care au știut să cumpănească momentul hotărîtor al intrării noastre în război, care au știut să aere, cu argumente, dreptatea României, în fața unei Europe pe jumătate ostilă cauzei românești. Dar, să nu uităm niciodată că independența de stat nu ne-a fost dată în dar de nimeni, că ea este consecința directă a victoriei armatei române pe cîmpul de luptă, unde a contribuit esențial la înfrîngerea unui imperiu. Eroul acela anonim, căzut răpus de gloanțe sau de iatagan, țaranul acela necunoscut, care se lupta cu frigul și cu foamea în fața redutelor, iată eliberatorul nostru de sub o dominație de sute de ani. Libretul meu povestește despre el.

Cuvîntul regizorului

HERO LUPESCU :

Un spectacol patriotic

— Stimate Hero Lupescu, nu de mult, ați început repetițiile cu opera *Drumul spre glorie* de Cornel Trăilescu, pe un libret de Dan Tărchilă. V-aș ruga să ne spuneți ce loc ocupă acest spectacol pe afișul stagiunii primului teatru liric al țării. Și — un lucru care interesează în mod special revista noastră — cum s-a oprit opțiunea

dumneavoastră asupra unui „debutant”, în gen. cunoscutul dramaturg Dan Tărchilă?

— În primul rând, aş vrea să vă reamintesc că Drumul spre glorie nu vine, în repertoriul teatrului nostru, pe un teren gol. Am realizat până acum — atât eu, cât şi colegii mei — un număr însemnat de lucrări cu bogat conţinut patriotic, inspirate din istoria României: Ioan Vodă cel Cumplit, Fata cu garoafe, Apus de soare, Bălcescu, Doamna Chiajna, Dreptul la dragoste, Decebal, Răscoala, Primăvara şi altele. Lor le urmează, în acest an, într-un act de opţiune firească, lucrarea lui Cornel Trăilescu. Este datoria Operei Române, ca şi a teatrelor, să sărbătorească Centenarul Independenţei, aniversarea majoră a anului.

Piesa lui Dan Tărchilă, Marele Soldat, a interesat instituţia noastră din mai multe motive: ştiţi foarte bine că nu orice text dramatic este convertibil pentru genul liric. Am citit majoritatea pieselor dedicate anului 1877. Dintre toate, mi s-a părut că piesa lui Tărchilă ar fi cea mai aproape de specificul şi exigenţele operei; cu asta, nu vreau să spun, însă, că între Marele Soldat şi Drumul spre glorie nu ar fi o imensă deosebire. Şi în ceea ce priveşte naraţiia, şi în privinţa structurii sau a conflictului dramatic (care capătă cu totul alte valenţe), şi vis-à-vis de rostul personajelor — care devin, în majoritate, de nerecunoscut.

— Mi se pare un lucru firesc, de oarece, pe câtă vreme teatrul este cuvânt comentat de imagine, opera este sunet comentat de cuvânt. Fiindcă, textul este, probabil, cunoscut cititorilor noştri, din cele două spectacole cu Marele Soldat (de la Bucureşti şi de la Constanţa) v-aş ruga să nominalizaţi câteva din schimbările intervenite în libret...

— ...care, spre bucuria mea, aparţine tot autorului, foarte dispus să colaboreze şi cu instituţia noastră.

Care ar fi deosebirile dintre cele două texte? Este din cale afară de greu să le poţi sublinia pe toate, fiindcă ele vizează majoritatea compartimentelor dramaturgice; spre elucidare, voi da, însă, câteva exemple: a) acţiunea se concentrează în jurul unui erou principal, pe nume Gheorghe (haiduc, figură de legendă, justiţiar care călăreşte pe ape şi e, ubicuu, războindu-se cu moşierii de pe întreg malul Dunării); b) Iulia nu mai este o străină adoptată, ci chiar mireasa lui Gheorghe (dealfel, libretul începe la nunta ei); c) apar în plus, faţă de piesă doi eroi populari, Trică şi Lică, pescari hîtri care povestesc isprăvile mitice ale haiducului Gheor-

ghe; d) la un moment dat, acţiunea capătă şi un aspect antrenant, captivant, indispensabil oricărei opere tradiţionale: Iulia este răpită de moşierul Strunga, iar, în momentul eliberării ei de către Gheorghe, se adă bătînd clopotele care vestesc începerea războiului; în fine, partea întâi se termină în Capitală, prin celebrele cuvinte rostite atunci de către Mihail Kogălniceanu...

— Şi, în încheiere, v-aş solicita o confesiune de atelier: cu ce gânduri regizorale porniţi la drum? Sub ce auspicii încep repetiţiile, la acest important spectacol patriotic, realizatorii lui?

— Atît libretul, cât şi partitura muzicală au fost elaborate într-un timp record; totodată, nici spectacolul nostru nu va aştepta prea mult pînă să vadă luminile rampei. Deci, întregul colectiv antrenat în realizarea montării munceşte cu seriozitate, dublată de o mare responsabilitate. Premiera fiind stabilită pentru 19 august, vă daţi seama că tot personalul artistic şi tehnic al Operei Române este implicat în construirea spectacolului.

Pentru că avem de-a face cu o naraţie populată de oameni simpli, deveniţi, ulterior, eroi, am conceput un spectacol realist (în fond şi în formă), subliniind sinceritatea relaţiilor prin simplitatea mijloacelor artistice. Acţiunea este precis localizată, iar reacţiile personajelor, univoce. Muzica lui Cornel Trăilescu alternează inteligent lirismul cu dramatismul, fiind compusă din arii răscolitoare, tragice, dar şi din duete calde, copleşitoare. Scenografia Hristofeniei Cazacu mi se pare a fi adevărată (în varianta ei actuală) unui spectacol de asemenea factură, iar din numeroasa distribuţie nu lipsesc nume de prestigiu ale scenei noastre, precum Ludovic Spiess, Eugenia Moldovanu, Iulia Buciuceanu, Viorel Ban, Ioan Hovorov, Valentin Loghin, Ion Stoian, Constantin Gabor şi mulţi alţii. Ne străduim să lucrăm repede şi bine, totul transformîndu-se, în jurul nostru, după cum vedeţi, într-un vast şantier.

Mai multe amănunte nu vă pot da, deoarece ne aflăm abia la început cu repetiţiile şi, după cum ştiţi, de cele mai multe ori, între intenţie şi realizare intervin o mulţime de factori imprevizibili...

...Interviul a fost realizat în prima zi de repetiţie a spectacolului Drumul spre glorie. La ora la care apar aceste rânduri, sînt convins că intenţia şi realizarea regizorală au început să coincidă...

Bogdan Ulmu